

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сьогодні запорукою сталого розвитку економіки держави є активізація підприємницької діяльності. Одним з перспективних напрямків малого бізнесу в Україні виступає інтернет-бізнес, а саме реалізація товарів та послуг через мережу інтернет. Тому виникає нагальна потреба в створенні, впровадженні та використанні інноваційних інструментів (засобів) розрахунку за допомогою яких буде ефективно здійснюватися реалізація запропонованих на сайтах або в інтернет магазинах товарів чи послуг. Таким інструментом можуть виступати електронні гроші.

Поняття «електронні гроші» з'явилося наприкінці ХХ століття, як засіб розрахунку на основі інноваційних технічних рішень. Вперше з'явилися в Японії у другій половині 1980-х років. А, наприклад, в Європі у 1994 році вперше зустрічається трактування цього поняття та рекомендації щодо контролю процесу емісії на державному рівні під егідою Європейського валютного інституту (ЕМІ).

У 2000 р. було прийнято Директиву 2000/46/ЄС Європейського парламенту і Ради про започаткування та здійснення діяльності установами – емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за ними, яку 16.09.2009 було замінено новою Директивою 2009/110/ЄС. Згідно з цією Директивою, електронні гроші – це вартість грошей, що перебуває в електронній формі, в тому числі магнітній, дає право вимоги до емітента, емітована в обмін на грошові кошти з метою здійснення платіжних трансакцій і акцептована іншою, ніж емітент електронних грошей, фізичною або юридичною особою [1].

Також в цій директиві було визначено, що електронні гроші це грошова вартість, що являє собою вимогу до емітента і яка:

- а) зберігається на електронному пристрої;
- б) емітується під час отримання грошових коштів у вартісному розмірі не меншому, ніж емітована грошова вартість;
- в) приймається як засіб платежу підприємствами, іншими ніж емітент [2]

В Україні нормативне регулювання обігу електронних грошей вперше було здійснено 25.06.2008 затвердженням НБУ «Положення про електронні гроші в Україні» [4]. У 2010 р. з метою відповідності регулювання емісії й обігу електронних грошей до Директиви 2009/110/ЄС Національний банк України затвердив нову редакцію «Положення про електронні гроші в Україні» (№481 від 04.10.2010).

Досі не існує єдиного тлумачення цього поняття, тому що до електронних грошей відносять цифрові гроші, цифрову готівку, електронну готівку, інтернет гроші, кібергроші та інші. Відсутність єдиного поняття «електронні гроші» призводить до низки економічних та правових проблем і суперечок, а саме: відсутність основних міжнародних критеріїв віднесення новітніх платіжних інструментів та(або) засобів до електронних грошей ускладнює процес регулювання на законодавчому рівні; дослідження впливу випуску (поширення) електронних грошей на інфляційні процеси в державі; відсутність чіткого трактування унеможливує створення єдиного класифікатора електронних грошей, та як наслідок стримує процес їх економічного дослідження.

Згідно до статті 15 Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Законом визначено, що:

- випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк;
- випуск електронних грошей здійснюється шляхом їх надання користувачам або комерційним агентам в обмін на готівкові або безготівкові кошти;
- банк має право випускати електронні гроші на суму, яка не перевищує суму отриманих ним грошових коштів;
- банк, що здійснює випуск електронних грошей, зобов'язаний погашати випущені ним електронні гроші на вимогу користувача;
- порядок здійснення операцій з електронними грошима та максимальна сума електронних грошей на електронному пристрої, що перебуває в розпорядженні користувача, визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України. [6]. Зараз Національний банк України розглядає питання про надання права небанківським фінансовим установам здійснювати випуск електронних грошей.

Для цього необхідно встановити певні вимоги, зокрема вимоги до статутного капіталу, власного капіталу, механізм захисту коштів, отриманих в обмін на електронні гроші, що відповідає рекомендаціям Директиви ЄС 110.

Національний банк України опублікував інфографіку, присвячену випуску і використанню електронних грошей в Україні. [7]

З юридичної точки зору, електронні гроші – це безстрокові грошові зобов'язання емітента на пред'явника в електронній формі, випуск в обіг яких здійснюється емітентом як після отримання грошових коштів у розмірі, не меншому від обсягу зобов'язань, прийнятих на себе емітентом, так і у формі емітованої грошової вартості [2].

В економічному сенсі електронні гроші є грошовими зобов'язаннями емітента в електронному вигляді, які знаходяться на електронному пристрої у розпорядженні користувача. [8]

Сучасні науковці та практики вважають, що електронні гроші – один із найперспективніших інноваційних платіжних інструментів. [8]. Про це свідчить статистика наведена Національним банком України, рис. 1.

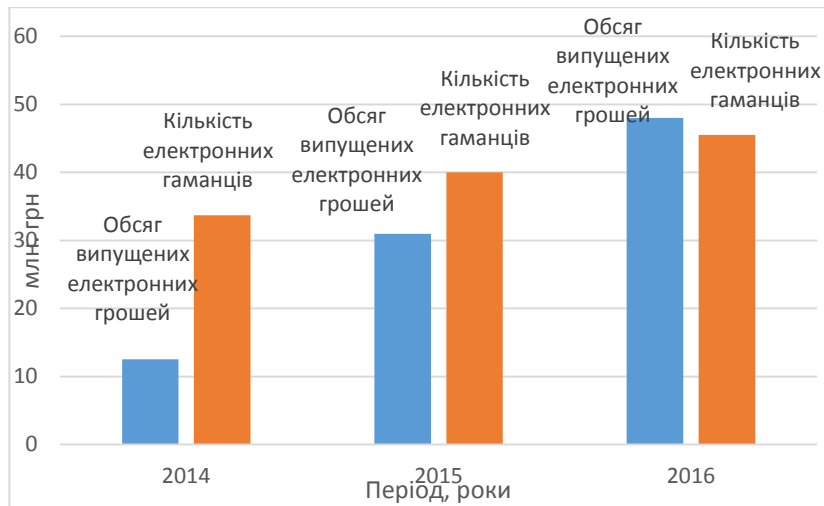

Рис. 1. Динаміка електронних грошей в Україні (складено автором за даними [3, 5])

Таким чином, можна стверджувати про стрімке збільшення емісії електронних грошей в Україні, а саме у 2015 році спостерігається збільшення обсягів випущених електронних грошей на 147 %, а у 2016 році на 55%. Також, слід відзначити, ріст кількості електронних гаманців на 18 % у 2015 році та 12% у 2016 році.

Потягом 2014–2016 років здійснювались в Україні мікроплатежі та макроплатежі загальною сумою від 400 млрд. до 1 трлн грн. Так, загальна сума операцій з електронними грошима в 2015 році склала 3,24 млрд грн, що в 2,3 рази більше, аніж у 2014 році. У 2016 році на 0,4 млрд. грн. або на 11,1%, а це –3,6 млрд грн. Якщо ж порівняти обсяг транзакцій з електронними грошима на одного активного користувача то отримаємо дані, які свідчать зниження їх суми та збільшення кількості активно них користувачів. У 2016 році це 0,11 млн. грн. на одного активного користувача, в той час як у 2014 році на одного активного користувача припадало 0,24 млн грн. У відсотковому вираженні прослідковується тенденція до зменшення суми транзакцій у 2016 році – на 50,1% у порівнянні з 2014 роком і на 9,4% у порівнянні з 2015 роком. Це свідчить про зменшення кількості проведених платежів з електронними грошима, а також зростання кількості як електронних гаманців, так і кількості активних споживачів. [3]

Отже, можна зробити висновок, що збільшення обсягів випущених електронних грошей, ріст кількості електронних гаманців та загальний обсяг операцій з електронними грошима свідчить про стрімке зростання попиту серед фізичних та юридичних осіб на електронні гроші. В цілому це є позитивним моментом для держави, проте виникає нагальна потреба в створенні більш розвинутої правової бази, здатної забезпечити інтереси усіх суб'єктів цього процесу.

Окремо слід наголосити на необхідності вирішення проблеми контролю за нефіатними грошима. Також важливим моментом в стимулюванні розвитку електронних грошей в Україні є процес підвищення рівня обізнаності громадян. Таким чином, вирішення зазначених проблем надасть змогу активізувати інтернет-бізнес за рахунок використання інноваційних інструментів розрахунку в державі.

Список використаної літератури:

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 wrzesnia 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia dzialalnosci przez instytucje pieniadza elektronicznego oraz nadzoru ostroznosciowego nad ich dzialalnoscia, zmieniajaca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylajaca dyrektywe 2000/46/WE // eur-lex.europa.eu.
2. Барабан Л.М. електронні гроші: можливості, тенденції та перспективи розвитку в Україні / Л.М. Барабан // Фінансовий простір. – 2014. – №3. – С.10-15
3. Вавдіюк Н.С. Обіг та регулювання електронних грошей в Україні / Н.С. Вавдіюк, Х.В.Талах // Економічний форум. – 2017. – №2. – С. 249-259
4. Кравчук І.С. Особливості емісії та обігу електронних грошей в Україні / І.С. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №8. – С. 263-271
5. Офіційне інтернет представництво Національного Банку України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=125412&cat_id=22918283
6. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/page2>
7. Портал Finance.ua. – Режим доступу : <https://news.finance.ua/ua/news/-/368430/elektronni-groshi-v-ukrayini-infografika-nbu>
8. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 10 / П.М.Сенищ, В.М.Кравець, В.І.Мищенко, О.О.Махаєва, В.В.Крилова, Н.В.Гришук – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 145 с.